

Betreft: **Bijdrage OV aan het verlichten van netcongestie**

Datum: 19 januari 2024

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie voor Economische Zaken en Klimaat,

Graag informeer ik u over één specifieke deeloplossing van de huidige netcongestie, zoals vermeld in de [Kamerbrief nieuwe maatregelen Netcongestie van Minister EZK](#): “OV levert bijdrage aan verlichten netcongestie” (zie blz. 3).

De Minister EZK heeft hierover als volgt geantwoord op een [Kamervraag van de leden Erkens en Kröger over het onderwerp OV als deeloplossing netcongestie](#): “De maatregelen uit de Kamerbrief van 18 oktober zijn over het algemeen opgenomen in het LAN. Deze specifieke maatregel valt echter buiten de vier sporen, maar ook hierover zal de Kamer, mede namens mijn collega van Infrastructuur en Waterstaat, nader worden geïnformeerd in de brief over netcongestie in het voorjaar. Er wordt bij de verkenning naar mogelijke oplossingsrichtingen zoveel mogelijk aangesloten bij al lopende trajecten en gesprekken tussen ProRail en de netbeheerders.”

Het zou mooi zijn als de ministeries van IenW en EZK zouden samenwerken om deze deeloplossing voor netcongestie te benutten. En ook is het een goed moment om de reeds bestaande deelinitiatieven op dit vlak te benutten, zoals de Minister EZK ook voorstelt. Een waardevol bijeffect is dat de energievoorziening voor OV (trein, metro, tram, bus) op deze wijze ook tegen beperkte investeringen robuust gemaakt kan worden voor de komende decennia.

Hieronder treft u ons voorstel aan om deze oplossingsrichting zo snel mogelijk uit te werken door lopende trajecten op zinvolle wijze te bundelen. Wellicht is deze informatie nuttig voor u bij de behandeling van de Kamerbrief Nieuwe maatregelen Netcongestie tijdens het commissiedebat op [24 januari a.s.](#)

Mocht u een toelichting willen dan kunt u uiteraard contact met mij opnemen.

Met vriendelijke groeten,

Gerrit Spijksma
Voorzitter OV-NL¹

Bezuidenhoutseweg 12
2594 AV Den Haag
Postbus 19365
2500 CJ Den Haag

T 070 349 09 20
E info@ov-nl.nl
www.ov-nl.nl

IBAN
NL26INGB0007264852
BIC INGBNL2A
KvK 64893952

¹ Bij OV-NL zijn alle openbaarvervoerbedrijven aangesloten: Arriva, EBS, GVB, HTM, Keolis, NS, Qbuzz, RET en Transdev)

Gebruik drie heldere aanbevelingen uit EZK/RVO rapport ‘Kennis- en Innovatieagenda op lokaal spoor’

EZK/RVO heeft op verzoek van de Topsector Energie/TKI Urban Energy het rapport [Kennis- en Innovatieagenda op Lokaal Spoor](#) laten uitbrengen. En hoewel meervoudig gebruik van het ‘elektriciteitsnet ProRail’ hierin nog niet eens is meegenomen (dat is heavy rail in plaats van lokaal spoor), wordt de meerwaarde van meervoudig gebruik van het elektriciteitsnet OV hierin uit de doeken gedaan. Die voordelen met betrekking tot het oplossen van netcongestie zijn zo groot dat er drie voorstellen worden gedaan om deze meerwaarde te verzilveren:

1. Stel een bestuurlijk orgaan samen die de verantwoordelijkheid voor een visie en een gemeenschappelijke agenda bij lenW en EZK neerlegt;
2. Creëer een overkoepelend programma onder leiding van lenW en EZK;
3. Vertaal als lokale overheid, concessieverlener en Lokaal Spoor partij de visie vanuit lenW door naar lokaal niveau – aan de slag.

Drie aanbevelingen: Wij stellen voor om deze aanbevelingen van EZK/RVO over te nemen, zodat deze aanpak bestuurlijk geborgd is, EZK en lenW op ambtelijk niveau goed samenwerken, en we snel van start gaan met de uitvoering.

Aanbeveling 1: Bestuurlijk Orgaan ‘meervoudig gebruik elektriciteitsnet OV’

Ovale Tafel Energievoorziening Spoor: Dit bestuurlijk orgaan bestaat al, en is in 2021 opgericht door Min lenW/directeur KIM Henk Stipdonk in opdracht van de SG lenW Jan-Hendrik Dronkers: De Ovale Tafel Energievoorziening Spoor’. Participerende partijen: Min lenW, ProRail, NS, TU Delft, VU Amsterdam, Gemeentelijk Havenbedrijf Amsterdam, Netbeheer Nederland, Strukton Rail Nederland¹.

Bestuurlijk: De “Ovale Tafel Energievoorziening Spoor” kan per direct als basis gebruikt worden voor een op te richten bestuurlijk orgaan.

Topoverleg Minister EZK & lenW: Ook ProRail treedt op niveau RvB daadkrachtig op rond dit onderwerp. Hier is het interview met ProRail/CEO John Voppen op BNR Mobility op 11 december 2023: [ProRail CEO John Voppen roept op tot een Energietop met Minister EZK en Staatssecretaris lenW \(luister vanaf 29:39\)](#).

Energietop: Gezien het antwoord van Minister EZK op Kamervragen en de houding van RvB ProRail, lijkt het aannemelijk dat deze Ministeriële Energietop er op korte termijn komt.

Aanbeveling 2: Creëer een overkoepelend programma onder leiding van lenW en EZK

Dit is een momenteel een punt van grote zorg. Het officiële standpunt van lenW is dat dit Ministerie NIET verantwoordelijk is voor de energievoorziening van railvervoer. Constateert u zelf dat er geen hoofdstuk 'Energievoorziening' is opgenomen in de grote nota's van lenW: [Contourennota Mobiliteitsvisie 2050](#), [Contouren Toekomstbeeld OV 2040](#), [Kamerbrief Spoorgoederenvisie](#).

Bij de eerste ambtelijke overleggen tussen lenW en EZK over [Kamerbrief nieuwe maatregelen Netcongestie](#), was EZK volkomen flabbergasted dat lenW de hele energieproblematiek neerlegt bij EZK. Terwijl EZK geen clou heeft van de energievraagstukken rond railvervoer.

Op haar beurt heeft lenW de beleidsvorming rond OV-gerelateerde onderwerpen (waarvan energievoorziening er één is) volledig doorgeschoven naar beheerorganisatie ProRail. Vorig jaar is lenW gekapitteld door de Raad van State over kennisopbouw en beleidsontwikkeling met betrekking tot spoor die nu bij ProRail wordt neergelegd. De [Raad van State zegt hierover in haar advies](#): *"De Afdeling stelt voorop dat beleidstaken thuishoren op het ministerie, zoals ook voor de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming wordt voorgesteld. (zie noot 28) Het is belangrijk dat de expertise van ProRail gewaarborgd is bij het ministerie, en dat het ministerie deze kennis zelf in huis heeft. De Afdeling merkt op dat aan een zbo geen adviestaak wordt opgedragen ten aanzien van algemeen verbindende voorschriften of te voeren beleid van het rijk: (zie noot 29) een zbo is te onderscheiden van een adviescollege, en beide entiteiten hebben eigen taken. (zie noot 30) In dat verband onderstreept de Afdeling het belang van voldoende eigen expertise op het ministerie".*

Ambtelijke programmadirectie lenW-EZK: Duidelijk is dat de vinger aan de pols moet worden gehouden bij de realisatie en functioneren van een overkoepelend programma onder leiding van lenW en EZK. De geschiedenis leert ons dat initiatieven op ambtelijk niveau lenW worden uitgedoofd, en dat EZK de kennis mist om handelend op te treden.

Aanbeveling 3: Vertaal als lokale overheid, concessieverlener en Lokaal Spoor partij de visie vanuit lenW door naar lokaal niveau – aan de slag

Het is natuurlijk allereerst van belang om helder inzicht te krijgen in de kwantitatieve meerwaarde van deze aanpak 'OV als deeloplossing netcongestie'. Daarom is het goed om te weten dat er al een 'Expertpanel Netbeheer' bestaat dat exact deze exercitie kan doen. Het bestaat uit de systeemdeskundigen netbeheer van zowel de OV-bedrijven (ProRail, RET, GVB,

Arnhem Trolley etc.) als de systeemdeskundigen van de reguliere netbeheerders. Uiteraard is de participantenlijst van die ‘Expertpanel Netbeheer’ bijgevoegdⁱⁱ.

Grosso modo werkt dit ‘Expertpanel Netbeheer’ aan het inzichtelijk maken van het doorvoeren van de noodzakelijke versterking van het tractienet OV tot 2040 ‘Oude Stijl’ (“Scenario Rood” – circa € 7 mld.) en noodzakelijke investeringen o.b.v. meervoudig gebruik elektriciteitsnet OV (“Scenario Groen” – circa 2 mld. + deeloplossing netcongestie als bijeffect). In een infographic zijn de verschillen tussen “Scenario Rood” en “Scenario Groen” in kaart gebracht op basis van de mobiliteitsambities zoals IenW heeft beschreven in de Grote Nota’s Mobiliteit (zie bijlage Infographic ‘Scenario Rood’ en ‘Scenario Groen’).ⁱⁱⁱ

Inhoudelijke systeemdeskundigheid: Het Expertpanel Netbeheer bestaat reeds. Dit expertpanel kan worden toegevoegd aan de interdepartementale programmadirectie IenW-EZK om deze directie per direct van inhoudelijke kennis te voorzien.

Tegelijkertijd moet het theoretische kader empirisch getoetst worden. Anders gezegd: Breng de theoretische meerwaarde naar de praktijk. Ga oefenen, pilots doen, leren. Dat gebeurt nu mondjesmaat in Nederland. Concrete voorbeelden:

- [Retrofit batterijloc](#): Strukton Rail Nederland heeft een oude NS-locomotief omgebouwd tot retrofit batterijloc
- [Energiebank](#): RET en Strukton Rail Nederland bouwen gezamenlijk het eerste ‘unplugged onderstation’ voor trams: De pilot RET Energiebank
- [Batterijtrein](#): Arriva en Strukton Rail Nederland werkten samen aan de batterijtrein Harlingen – Leeuwarden – tot ProRail aan Strukton verzocht om de werkzaamheden te staken
- [Elektrisch Contragewicht](#): Qbuzz, OV-Bureau Groningen Drenthe, Strukton Rail hebben in augustus 2023 een verzoek tot cofinanciering gedaan voor de pilot ‘Elektrisch Contragewicht’ n.a.v. verzoek tot initiëren pilot aan de ‘Ovale Tafel Energievoorziening Spoor’. Ambtelijke top IenW heeft groen licht gekregen van ProRail. Maar procedure loopt nog steeds zonder zicht op besluit. Volgende overleg met ambtelijke top IenW: februari 2024.

Ook de bovengenoemde ‘Ovale Tafel Energievoorziening Spoor’ (zie Aanbeveling 1) speelt hierin al een rol. Tijdens de laatste vergadering van de ‘Ovale Tafel Energievoorziening Spoor’ op 21 oktober 2022 is zelfs een document met kansrijke pilots besproken: “de schets pilots Hoog Vermogen Elektronica”. Hierin wordt de pilot ‘Elektrisch Contragewicht’ die nog steeds object van bespreking is, ook genoemd. Ook dit document is bijgevoegd^{iv}.

Bovengenoemde pilots in ontwikkeling krijgen inmiddels ook de aandacht van de vakmedia. Een goed voorbeeld is het artikel ‘Stroombehoefte OV groeit en dat biedt kansen om stroomnet te ontlasten’ dat op 11 januari 2024 in

Energiea verscheen^v. Het is voor de ambtelijke organisatie van IenW voornamelijk geen reden om hier op eigen initiatief aandacht aan te besteden.

Systematische pilots: Er zijn momenteel al pilots in ontwikkeling, ondanks de tegenwerking van IenW en ProRail. Maak gebruik van de kennis en drive bij marktpartijen om deze pilots alsnog van de grond te tillen. Om inzichten op te doen m.b.t. de realisatie van OV als deeloplossing voor de netcongestie. Het is zaak om de tegenwerking van IenW en ProRail om te buigen naar een positieve ondersteuning ervan.

ⁱ Bijlage 1 - Verslag 'Ovale Tafel Energievoorziening Spoor' 21 oktober 2022

ⁱⁱ Bijlage 2 - Expertpanel Netbeheer - [Energie in het OV](#)

ⁱⁱⁱ Bijlage 3 - Infographic 'Scenario Rood' en 'Scenario Groen'

^{iv} Bijlage 4 - Schets pilot Hoog Vermogen Elektronica (HVE)

^v Bijlage 5 - Energiea - Stroombehoefte OV groeit en dat biedt kansen om stroomnet te ontlasten